

THE HISTORY OF RESEARCH OF MESOLITHIC SITES ON THE TERRITORY OF UKRAINIAN SUB-CARPATHIAN REGION

Volodymyr CHORNOBRYVETS

*Ivan Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies of NAS of Ukraine,
Vynnychenko Str., 24, 79008, Lviv, Ukraine, e-mail: czornobrywetz@ukr.net*

At the institutional and anthropocentric levels, the main periods of the history of the study of Mesolithic sites in Western Ukraine are distinguished: the interwar period, the years of Soviet rule and the period of independence of Ukraine. The activities of various scientific institutions and scholars are analyzed in the context of general research trends. It is noted that during the interwar period, the study of Mesolithic sites was carried out by such researchers as Czesław Ambroziewicz, Nicolae Moroszan, Ion Botez, Mykhailo Rudynskyi, Yurii Polianskyi, Yaroslav Pasternak. Their connection with scientific institutions is noted. It is emphasized that in the interwar period, the study of Mesolithic sites had rather sporadic than systematic character.

Changes related to the approach to the study of Mesolithic sites in the following period were outlined. Research became larger in scale and more systematic. All this became possible due to the establishing of a new scientific center – the Institute of Social Sciences of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR (now the Ivan Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies of NAS of Ukraine). Through the fruitful work of the Institute's researchers Oleksandr Chernysh, Leonid Matskevych, Vitalii Konoplia and other scientists, the source base for studying Mesolithic issues has grown qualitatively and quantitatively.

At this time, specialized expeditions are being formed, the long-term activity of which has given noticeable results. During large-scale archaeological survey, a huge number of new sites were discovered. Some of them were explored stationary. The most comprehensively studied sites were Molodove I, V, Oselivka I, Korman IV, Ataky VI, Starunia I, Vorotsiv II, Radelychi I, II. The high level of cooperation between various scientific institutions was also noted. New discoveries allowed scientists to develop the issues of cultural and historical processes that took place in the region during the Mesolithic period more thoroughly. These issues were studied by Oleksandr Chernysh, Mykhailo Klapchuk, and Leonid Matskevych. It was noted that the high intensity of field research continued until the 2010s. Since then, the study of Mesolithic sites of Western Ukraine has become rather sporadic, but they remain an important source for further research of the history of the settlement of the region in prehistoric times.

Key words: Mesolithic, site, archaeological excavations, Stone Age, history of archaeological research, archaeology of the West of Ukraine.

The history of studying Mesolithic sites in Ukrainian Sub-Carpathian and the neighbouring areas goes back more than a century. Thanks to the many years of work carried out by Czesław Ambroziewicz, Nicolae Moroszan, Ion Botez, Oleksandr Chernysh, Roman Hrybovych, Mykhailo Klapchuk, Leonid Matskevych, Vitalii Konoplia, and other researchers, new discoveries have enriched the archaeology of Ukraine.

The current understanding of the Mesolithic period in western Ukraine is based on the discoveries made by these scientists. Today, there is a need to summarise the history of the study of Mesolithic sites in the Carpathian region and neighbouring areas. The sites localised on the territory of several districts of Lviv, Ivano-Frankivsk, Chernivtsi, Ternopil, and Khmelnytskyi regions are taken into account. The history of the study will be divided into three periods: the interwar period, the years

Fig. 1. Czesław Ambroziewicz (by Боднарюк, Пивоваров, 2011)
Рис. 1. Чеслав Амброжевич (за Боднарюк, Пивоваров, 2011)

In the interwar period, Mykhailo Rudynskiy conducted reconnaissance research in the neighbouring territories of the Ukrainian SSR. At the time, he was the scientific secretary of the Presidium of the All-Ukrainian Archaeological Committee and later became a professor at the Ukrainian Institute of the History of Material Culture. In 1927 and 1931, the scientist discovered the sites of Vrublivtsi I and Sokil I [Юренко, 2012, с. 349, Телегин, 1985, с. 112, Рудинський, 1949, с. 299–303].

In Halychyna, part of the Polish state at that time, the Shevchenko Scientific Society became one of the centres of Mesolithic research. In the 1920s, after the post-war hardships, there was a need to organise and systematise the collection of the Society's Museum. To this end, Yurii Polianskyi (fig. 3), who had just retired from military and political activities, was hired as a compiler and later head of the Natural History Department [Томенюк, Богуцький, Ситник, 2017, с. 14–18].

While organising the collection, in 1928, he published an inventory of materials from different periods. At that time, a clear cultural and chronological interpretation of the material was only at the stage of development, it is difficult to distinguish Mesolithic materials from the inventory. It can be done conditionally by paying attention to microlithic products. Such items

of Soviet rule, and the years of Ukraine's independence. Thus, let us consider in detail the features of each period.

The interwar period

Systematic research of Mesolithic sites began in the 20s of the XX century. The Mesolithic horizons of multilayered sites were studied sporadically, while researchers' interest concentrated on Paleolithic sites. At this time, Czesław Ambroziewicz (fig. 1), an associate professor of archaeology at the University of Chernivtsi, worked fruitfully in Bukovyna, at that time part of Romania [Боднарюк, Пивоваров, 2011, с. 21]. In 1923, he discovered the site of Oselivka I and continued its research in 1924–1925 and 1928 [Черныш, 1971, с. 68; Черныш, 1959, с. 124–125]. The scientist also discovered the Babyn III, Babyn IV, and Babyn VI sites [Черныш, 1959, с. 136–139]. The Romanian geologist Ion Botez also worked in this region, discovering the Korman and Molodove sites [Черныш, 1973а, с. 42, Археологічні пам'ятки, 1981, с. 135]. Romanian archaeologist and geologist Nicolae Moroshan (fig. 2) also worked in the region. By 1941, the scientist had explored a large number of sites, including Polyvaniv Yar near Komariv village, Dnistrivka, Ataky, Babyn III, Babyn IV, Babyn VI, Nahoryany III, Molodove I, Korman IV [Черныш, 1959, с. 136–143, Археологічні пам'ятки, 1981, с. 133–136, Черныш, 1950, с. 27]. In 1938, in a generalized work, N. Moroshan summarised his research on the Paleolithic-Mesolithic sites of Romania, including partly the territory of the Chernivtsi region [Мацкевой, 1991, с. 6].

Fig. 2. Nicolae Moroshan
(<https://www.arheologi.ro/arheolog/morosan-nicolae/>)

Рис. 2. Ніколае Морощан

Fig. 3. Yuri Polianskyi (by Томенюк, Богуцький, Ситник, 2017)
Рис. 3 Юрій Полянський (за Томенюк, Богуцький, Ситник, 2017)

Fig. 4. Yaroslav Pasternak (by Томенюк, Богуцький, Ситник, 2017)
Рис. 4. Ярослав Пастернак (за Томенюк, Богуцький, Ситник, 2017)

are found at the sites of Lviv-Levandivka, Lviv-Kulparkiv, Lysychnyky, Mariampil (formerly Marinopil), and Dovhe [Полянський, 1928, с. 9–30].

In 1928, Yaroslav Pasternak (fig. 4) returned to Lviv and later became the head of the Department of Material Culture (Cultural and Historical Department) of the Museum of Shevchenko Scientific Society [Коваль, Миронюк, 2006, с. 27].

In 1928, the scholar published a similar but more systematic inventory of materials from sites of different periods. Bukivna, Lviv-Levandivka, Lviv-Yaniv Pisky, and Sknyliv sites are of particular interest [Пастернак, 1929, с. 231–236]. In 1933, in the following inventory by Y. Pasternak, we find references to sites within the city of Lviv in Kaiserwald, Levandivka, and Kulparkiv [Пастернак, 1933, с. 116]. In 1936, Yuri Polianskyi re-examined the Mariampil and Lysychnyky sites and conducted stationary research there [Мацкевой, 1991, с. 6]. In his inventory of materials, made in 1937, Y. Pasternak mentions the Mshana sites [Пастернак, 1937, с. 246]. In 1939, Mykhailo Klapchuk, an archaeologist and local historian, examined the Lanchyn I site [Клапчук, 1970а, с. 209].

Research of Mesolithic sites during the interwar period was both exploratory and stationary. It should be noted that research on the Mesolithic horizons of sites was sporadic, with researchers' interest concentrated on Paleolithic sites. At this time, museum collections were replenished with materials from exploration works and accidental finds from local residents; relevant descriptions of materials can be found in articles written by Yuri Polianskyi and Yaroslav Pasternak.

The years of Soviet rule

In the 1940s, research became systematic. In the context of industrialisation, there was a need for a comprehensive survey of the archaeological sites, and large-scale regional expeditions were organised for this purpose. Thus, Pavlo Boryskovskiy, head of the Paleolithic sector of the State Academy of the History of Material Culture, and Serhii Bibikov, at that time a member of the Institute of the History of Material Culture of the Academy of Sciences of the USSR, explored the territory of Dniester valley [Толочко, 2003, с. 257; Вирський, 2003, с. 344–345]. Although the scientists' attention was focused on Paleolithic sites, there are few references to Mesolithic sites in their publications and works. In 1945, Mykhailo Rudynskiy, a member of the Institute of Archeology of the

Ukrainian Academy of Sciences and a member of the Dniester expedition, examined the Sokil I site [Рудинський, 1949, с. 299–303]. In 1946, Pavlo Boryskovskiy, as a member of the Middle Dniester expedition of the Institute of the History of Material Culture of the Academy of Sciences of the USSR

and the Institute of Archeology of the Academy of Sciences of the USSR, examined the sites of Oselivka I, Babyn III, VI [Борисковський, 1949, с. 319].

In 1940s S. Bibikov discovered a site in the cave complex Nihyn I [Мацкевий, 2005а, с. 105–106]. In 1945 and 1949, during his exploration works, S. Bibikov discovered the sites of Hrushivtsi IV and Hrushivtsi III (Marianivka II) [Археологічні пам'ятки, 1981, с. 132–133; Бібіков, 1949, с. 297]. In the late 1940s, geologists L. Kudrin and V. Horetskyi collected surface material in the northern suburbs of Lviv during their geological practice. Later, Mesolithic sites within the city of Lviv were localised due to the exploratory research carried out by Ivan Krypiakivych, Ivan Starchuk, Markian Smishko, and Ihor Sveshnikov who represented the Lviv Department of the Institute of Archeology of the Academy of Sciences of the USSR and the Lviv Historical Museum: Lviv I (in the area of Holosko – Lviv Sahara, Zamarstynivska Street, 265), Lviv II (in the area of Kortumova Hora – Yaniv Cemetery, T. Shevchenko Street, 128), Lviv III (in the area of Zamarstynivski Horby, Zamarstynivska Street, 274) [Мацкевий, 2005с, с. 267–268; Мацкевий, 2001, с. 108].

Fig. 5. Oleksandr Chernysh (Ситник, 2008а)
Рис. 5. Олександр Черниш (за Ситник, 2008а)

After demobilisation in late 1945, Oleksandr Chernysh (fig. 5) returned to his scientific work. At that time, he got a job at the Institute of Archeology of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR (now the Institute of Archeology of the National Academy of Sciences of Ukraine), devoting himself to fieldwork. In 1947, the scientist became the head of the Kamianets-Podilskyi survey expedition of the IA of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR and later the deputy head of the Trypillia expedition of the Institute of the History of Material Culture of the Academy of Sciences of the USSR and the Institute of Archaeology of the Academy of Sciences of the USSR. In 1947–1950, during exploration works, he discovered new and examined already known Mesolithic sites Sokil I, II, Polyvaniv Yar near the villages of Komariv, Babyn III, IV, VI, VII, VIII, IX, Molodove I, V, Korman IV, Ataky VI, Oselivka I, Makarivka III, Nahoryany III, Hrushivtsi III (Marianivka II), Hrushivtsi IV, VI, VII [Черныш, 1950, с. 26–39; Археологічні пам'ятки, 1981, с. 131–136; Черныш, 1959, с. 160–161; Грибович, 1993, с. 19–21; Черныш, 1973а, с. 41–43; Телегин, 1985, с. 121; Черныш, 1948, с. 37–38; Черныш, 1973, с. 73; Бібіков, 1949, с. 297; Черныш, 1959, с. 129–130; Черныш, 1973, с. 53].

Subsequently, in 1950, Oleksandr Chernysh joined the Lviv Group of the Institute of Archeology of the Academy of Sciences of the USSR (the group was reorganised into the Institute of Social Sciences of the Academy of Sciences of the USSR), and the following year he became the head of the newly created Dnister Paleolithic Expedition [Ситник, 2008, с. 255–257]. During the 1950s, the expedition carried out regular explorations and large-scale stationary research of Stone Age sites, including Mesolithic sites. Thus, the Balamutivka II, III, IV, and Rakovets I sites were discovered during explorations [Археологічні пам'ятки, 1981, с. 131; Черныш, 1973, с. 67; Черныш, 1959, с. 118]. The sites of Oselivka I, Babyn III, IV, VI, Korman IV, Polyvaniv Yar near Komariv village, Molodove I, Ataky VI, Hrushivtsi III, Sokil I, Sokil II (Marianivka II) were re-examined [Черныш, 1959, с. 125–128; Черныш, 1959, с. 137–144; Черныш,

1973а, с. 41–43; Археологічні пам'ятки, 1981, с. 135; Черниш, 1973с, с. 53; Черныш, 1973, с. 73; Черныш, 1959, с. 159–161]. In 1957, materials of the Mesolithic period were discovered on the outskirts of Halych [Телегин, 1985, с. 112].

During 1951, 1953, 1958, and 1961, large-scale stationary research of the multilayer Molodove V site on an area of 970 m² was carried out. The site is located on the right bank of the Dnister River, upstream of the village, in the Golyi Shchovb (or 'Dodach') place, on a small promontory of the third floodplain terrace, bounded on the north by a steep slope to the low terrace of the Dnister River, and on the east by a slope to the Voroniv cliff, at an altitude of 40–50 m above the river level. During the work, the lower Mesolithic cultural layer was recorded at a depth of 0.9–1.4 m and the upper one at 0.5–0.8 m. Traces of ground dwellings and hearths, accumulations of flint, bone and horn products, and faunal remains were found. Many sandstone and stone tiles were found, which can be associated with workshops for flint knapping and bone tools making. The lower cultural layer was dated from 10590±230 BC or the Late Dryas. O. Chernysh found analogues to the site among others, including Shekshard-Palank (Hungary) and Witów (Poland). The upper cultural layer dates from 10940±150 BC, or the Late Dryas. The site inhabitants used flint of grey, light brown and dark brown colour [Археологічні пам'ятки, 1981, с. 135; Черныш, 1959, с. 63; Телегин, 1985, с. 117–118; Грибович та ін., 1987, с. 89–91; Черныш, 1973b, с. 14; Черныш, 1951, с. 53–58; Черныш, 1953, с. 49–52; Черныш, 1954, с. 34–42; Черныш, 1955, с. 29–41; Черныш, 1956, с. 3–7; Черныш, 1957, с. 28–31; Черниш, 1961, с. 14–17].

During the 1960s, the Dnister Paleolithic Expedition discovered several new sites: Oselivka II, III, IV, Korman VII, Molodove VIII, and Malynivtsi [Археологічні пам'ятки, 1981, с. 131; Черныш, 1973, с. 70; Археологічні пам'ятки, 1981, с. 136; Черниш, 1968, с. 16–17]. The sites of Balamutivka II, Babyn III, Korman IV, Polyvaniv Yar near Komariv village, Ataky VI, and Sokil I, II were re-examined [Археологічні пам'ятки, 1981, с. 131; Черныш, 1959, с. 136–137; Черниш, 1973а, с. 41–43; Черныш, 1959, с. 143–144; Черниш, 1973с, с. 53; Черныш, 1959, с. 159–161].

In the 1960s, stationary research of Mesolithic sites intensified. Thus, in 1965, the Dnister Paleolithic Expedition carried out stationary research of the site of Ataky VI on an area of 150 m². The site is located 2.5 km south-west of the village, on the right bank of the Dnister, on the edge of the first floodplain terrace, at a level of 9–9.5 m from the river's edge. The cultural layer was recorded at a depth of 0.85–1.1 m. The site is dated to the Late Mesolithic (Ataky phase of the Mesolithic of Dnister valley). The site's inhabitants used grey, dark grey, chalk and pebble flint. O. Chernysh found analogies for this collection among the materials of Sokil II, Polivaniv Yar, Ripiceni-Izvor, Beile Herculane, Scaune (Romania), Witów, Tarnów, Stankovych III (Poland) [Черниш, 1973с, с. 53; Черниш, 1965, с. 15–19].

During 1966–1968, excavations of the Oselivka I site were carried out. The site is located 600 m north-west of the village, on the slope of the high right bank of the Dnister in the «Nad Stinkoiu» place, at an altitude of 50–55 m above the Dnister level. 11 pits and two excavations totalled 340 m² of the investigated area. At a depth of 0.8–0.9, 1–1.05 m, flint products and faunal remains of the Mesolithic period were found in the upper layer. During the works, several complexes related to flint processing were recorded, namely sandstone and stone tiles accompanied by nuclei, blades, flakes, and tools. The site's inhabitants used mainly flint of pebble origin of light and dark brown colour, with fewer products made of dark grey chert flint. The site is dated to the second half of the Azylian (Oselivka phase of the Mesolithic of Dnister valley). O. Chernysh found analogies among the materials of the Sokil II, Polyvaniv Yar, Buran-Kaya, Suren II, and Zazar-Palank sites (Hungary) [Черныш, 1971, с. 68–75; Черныш, 1959, с. 125–128; Черниш, 1966, с. 1–15; Черниш, 1967, с. 1–8; Черниш, 1968, с. 1–6].

In 1966–1967, research was carried out on the site of Oselivka II, covering an area of 90 m². The site is located to the north of the village, on the right bank of the Krynychka River, which flows into the Dnister. During the works, flint products and faunal remains were found. The site inhabitants used local dark grey chalk and light brown pebble flint. The site is dated to the second half of the

Azylian (Oselivka phase of the Mesolithic of Dniester valley) [Археологічні пам'ятки, 1981, с. 131; Черниш, 1967, с. 10–11].

In 1968, the Dniester Paleolithic Expedition investigated the site of Oselivka III on the area of 48 m². The site is located to the north of the village in the Hlynyshe place, on the first floodplain terrace of the Dniester, near the left slope of the cliff where the Krynychka River flows. A Mesolithic cultural layer was discovered at a depth of 0.85–0.95 m. The accumulation of materials was recorded in the central squares of the excavation. Within the assemblage, a complex associated with flint knapping and bone tool manufacture was found, namely 10 horizontally lying stone tiles accompanied by flint fragments, flakes, and broken bones. The site's inhabitants used local light brown flint and light and dark grey chert flint. The site is dated to the second half of the Azylian (Oselivka phase of the Mesolithic of Dniester valley) [Черныш, 1973, с. 70; Черниш, 1968, с. 12–16].

Archaeologist Mykhailo Klapchuk (fig. 6) made a notable contribution to the study of the Mesolithic of Western Ukraine. While in exile in Karaganda, he managed to get a job at the Central Geochemical Party of the Central Kazakhstan Geological Department. As an employee of the department, M. Klapchuk managed to obtain temporary certificates from the Institute of Archeology of the Academy of Sciences of the USSR to conduct exploration work in the Ivano-Frankivsk region. Thus, in the 1960s, the scientist discovered Mesolithic sites of Lanchyn I, Herasymiv XIII, and Dobrotiv II [Клапчук, 1968а, с. 5; 1970а, с. 209; 1968b, с. 205; Археологічні пам'ятки, 1981, с. 129; Черныш, 1973, с. 59].

Fig. 6. Mykhailo Klapchuk (by Кулаковська, 2013)
Рис. 6. Михайло Клапчук (за Кулаковська, 2013)

In 1969, M. Klapchuk returned to Ukraine and got a job as a photographer at the Delyatyn timber mill. During the 1970s, the scientist conducted large-scale explorations of the region in his free time, which were periodically joined by a student of the Ivano-Frankivsk Pedagogical Institute (now Vasyl Stefanyk Sub-Carpathian National University), L. Mykytenko. Thus, several new sites were discovered at that time: Lokitka I, Uhryniv I, Hostiv I, Tysmenytsia III, Starunia V (according to M. Klapchuk – Starunia I, according to L. Matskevych – Starunia V), Viknyany I (Bilohirka), Odaiiv I, Krasna I, Krasna III, Delyatyn IV, VI, VII, VIII, IX, X, Zarichchia II, Serednyi Maidan I, II, Verkhniy Maidan I, Verkhniy Maidan III [Археологічні пам'ятки, 1981, с. 123–130; Клапчук, 1971, с. 230–231; 1970b, с. 3–6; 1976, с. 11–12; 1973, с. 4; 1980, с. 68–75; Клапчук, Микитенко, 1974, с. 281; Мацкевич, Кочкін, Панахид, 2008, с. 258–260; Клапчук, Микитенко, Томенчук, 1975, с. 287].

In the 1970s, the Dniester Paleolithic Expedition led by O. Chernysh continued to explore Mesolithic sites. Thus, during 1969–1975, the Korman IV site excavations were carried out. The site is located on the right bank of the Dniester River, on the second terrace near the water mills located southwest of the village. The remains of three Mesolithic cultural layers were found in the investigated area of 219 m². Layer A was recorded at a depth of 1–1.15 m. In the northern part of the 1976 excavation, closer to the river, a significant accumulation of artefacts measuring 3–1.5 m in size and 10 cm thick was discovered. It contained an assemblage of raw materials represented by flint nodules (75 pieces) and fragments of stones and tiles, nucleuses, blades and flakes, and production

waste. O. Chernysh interpreted this accumulation as raw materials storage. R. Hrybovych found analogies to the collections of layer A among the materials of the Ataky VI, Sokil II, and Babyn II sites and attributed this layer to the third Ataky phase of the Mesolithic of Dnister valley. Layer B was recorded at a depth of 1.2–1.4 m. Traces of a hearth were found in it. The number of finds and the nature of their placement indicate that the second layer's investigated area is the settlement's periphery. R. Hrybovych found analogies to the materials of layer B among the assemblages of the Molodove V (layer 1 and 1a) and Oselivka III sites and dated this layer to the Early Mesolithic period. Layer C was recorded at a depth of 2–2.1 m. During the works, the remains of two hearths were discovered. A significant concentration of materials, particularly flint products, was recorded around the objects. The low thickness of the cultural layer indicates the temporary character of the site's settlement at that time. R. Hrybovych found analogies to the materials of layer C among the collections of the Molodove I and Molodove V sites and attributed it to the end of the Late Paleolithic and the beginning of the Early Mesolithic of Dnister valley. The site's inhabitants used local chalk and pebble flint of light and dark brown and grey colours. The site has been interpreted as a workshop [Черниш, 1973а, с. 41–43; Грибович, 1993, с. 19–21; Черниш, 1969, с. 16–17; Черниш, 1971, с. 3–7; Черниш, 1974, с. 15–19; Черниш, 1975, с. 5–12]. In 1971, the Korman VII site was re-examined [Черниш, 1971, с. 26].

Fig. 7. Leonid Matskevych (by Панахид, 2019)
Рис. 7 Леонід Мацкевий (за Панахид, 2019)

of a separate team. This year, the site was investigated over an area of 75 m². The excavation revealed traces of two hearths, a cluster of flint products, fragments of tiles and stones, pestles, remains of paint, single flint products, and faunal remains. Near the second hearth, an oval-shaped accumulation measuring 50×40 cm was recorded, with 209 flint products, including blades and flakes, found in its filling [Грибович, 1976, с. 1–2].

During 1955–1963, 1965, 1974–1982, large-scale research of the multilayered site Molodove I on an area of 655 m² was carried out. The Mesolithic cultural layer was investigated in 1974, 1978, and 1980. The cultural layer was recorded at a depth of 1.2–1.4 m. The work revealed traces of a large accumulation of materials measuring 6×6 m and 5–7 cm thick. Several tiles were recorded within the object, accompanied by hammer-stones, nuclei, blades, flakes, and fragments of raw material. In addition, traces of several hearths with accumulations of artefacts around them were recorded. The site's inhabitants used dark grey, light brownish chalk and pebble flint. The site is dated to the Early Mesolithic [Археологічні пам'ятки, 1981, с. 135; Грибович та ін., 1987, с. 91–92; Черниш, 1974, с. 2–8; Черниш, 1978, с. 25; Грибович, 1980, с. 1–2].

In 1976, the Mesolithic team of the Dnister Paleolithic Expedition, led by Roman Hrybovych, a junior researcher at the Department of Archaeology of the Institute of Social Sciences of the of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR, resumed research at the site of Ataky VI. Roman Hrybovych was a long-term member of the expedition, periodically holding the positions of the researcher of the expedition, deputy leader, or head

During 1978–1979, an expedition led by Lidia Kuchuhura conducted stationary research at the Vrublivtsi I site on the area over 100 m². The site is located 1 km southeast of the village, on the left bank of the Ternavka River, a tributary of the Dniester, near its mouth, in the Monastyrsko place. The Mesolithic cultural layer was recorded at a depth of 0.4–1.2 m, dated to the Late Mesolithic (Ataky phase) [Телегин, 1985, с. 112].

In 1973, Leonid Matskevych (fig. 7) began working at the Department of Archeology of the Institute of History of the Academy of Sciences of the USSR. At the Institute, he held the positions of senior researcher, head of the sector, and head of the Department of Archaeology. For a long time, he led the Lviv Regional and Sub-Carpathian expeditions.

Fig. 8. Vitalii Konoplia (by Гавінський, 2015)
Рис. 8 Віталій Конопля (за Гавінський, 2015)

During 1970–1980, large-scale exploratory and stationary research was carried out in the Lviv and Ivano-Frankivsk regions, and we will focus on them in detail. During the 1970s, the Lviv Regional and Sub-Carpathian expeditions surveyed many newly discovered and previously known sites. Among them are Bryukhovychi I, Bryukhovychi VI, Rudne III, Turkotyn I, Kunyn I, Vorotsiv II, III, V, Stradch I, Morshyn I, II, Krupske I, Radelychi I, Dobrohostiv II, Dovhe I, Mariampil IV, V, Isakiv II, Krylos I, III, Starunia I, II, III, V, Yezupil I, III, Manyava I, Odaiiv I, Voroniv I, Luka II, IV, VII, VIII, X, XI, XIII, XVII, Nezvysko XII, XV, XVI, XVII, XIX, XX, XXI, XXII, Unizh IV, V, Pidverbtsi I, II, IV, VI, Petriv II [Мацкевий, 2001, с. 9–10; Мацкевой, Адаменко, Артюх, 1978, с. 356; Мацкевой, 1979, с. 15–25; Артюх и др., 1976, с. 296–297; Археологічні пам'ятки, 1981, с. 139; Пелещишин, Михальчишин, Корчинский, 1979, с. 385–386; Мацкевой, 1980а, с. 305; Мацкевой, 1980б, с. 16–23; Артюх, Мацкевой, Боднар, 1975, с. 251; Мацкевой, Адаменко, Василенко, 1979, с. 366–367; Мацкевой, Боднар, Савчук, 1979, с. 368; Багрий и др., 1978, с. 293;

Грибович, Конопля, 2007, с. 218–219; Мацкевий, Козак, 2010, с. 93; Мацкевой, 1976, с. 15–22; Мацкевой, Артюх, 1975, с. 321; Мацкевой и др., 1976, с. 360–361; Мацкевой, 1979, с. 48–50; Мацкевий, Кочкін, Панахид, 2008, с. 256–257; Мацкевой, 1978, с. 33–40; Мацкевой и др., 1977, с. 337; Мацкевий, 2005а, с. 106; Свешников, Мацкевой, 1974, с. 341; Мацкевой, 1977, с. 27–32; Мацкевой, 1989, с. 18; Археологічні пам'ятки, 1981, с. 124–126; Мацкевой, 1975, с. 10–14].

At that time, stationary research of Mesolithic sites was carried out. During 1973–1976, the site of Nezvysko IX (Chervona Hora I) was investigated over an area of 307 m². The site is located 0.55 km east of the village, on the promontory of the plateau on the right bank of the Dniester, at level 6 of the floodplain terrace at an altitude of 160 m above the river's edge. The cultural layer lies at a depth of 60–80 cm to 105–130 cm. In 1976, in the south-eastern and south-western corners of the excavation, accumulations of materials were found, interpreted as flint knapping sites. In the northeastern corner, a concentric accumulation of materials was recorded, interpreted as a dwelling. The site's inhabitants used blue and grey flint. Some of the products are made of black (chocolate) flint. Several of the artefacts have been burned out. The site is dated to the Late Mesolithic period [Черныш, 1973, с. 57; Мацкевой, 1975, с. 18–24; Мацкевой, 1976, с. 21; Мацкевой, 1977, с. 17–21].

During 1974–1975, stationary research of the site Nezvysko XXI was carried out over an area of 190 m². The site is located 0.9 km north-west of the village, in the Bila Hora-Centr place, on the right bank of the Dniester, on the promontory of a plateau between the bank and the hollow separating the second terrace-like ledge from the river, at a level of about 120 m from the water's edge. The cultural layer was found at a depth of 60–80 cm to 110–130 cm. The excavations revealed 3 clusters of limestones (fig. 9), which probably served as a lining for dwellings [Мацкевой, 1975, с. 28–35; 1976, с. 24–33].

Fig. 9. Research of the site Nezvysko XXI in 1975 (by Мацкевий, 1991)

Рис. 9 Дослідження пам'ятки Незвисько XXI у 1975 р. (за Мацкевий, 1991)

In 1975–1986, large-scale excavations of the Vorotsiv II site were carried out over an area of 1803 m². The site is located 0.2 km north-west of the village, on the right bank of the Domazhyrka or Stara Rika River (left tributary of the Vereshchytsia River), on the first floodplain terrace at a level of about 5 m from the river level, in the Kamianytsia place. The cultural layer was recorded at a depth of 0.3–0.6 m, and 59 buried objects were found in it, some of which had traces of hearths in the centre or outside. In his fundamental work, L. Matskevych identified seven complexes with dwellings and pits for household purposes. The site's inhabitants used flint, obsidian, and some other stone raw material to make tools. The site is dated to the Late Mesolithic period. L. Matskevych

found analogies among the Karwie site (Poland) materials and sites in southern Germany, Romania, and Moldova. The complex of stone artefacts shows Arensburg, Svider, Tardenois, and Komornytsia features [Археологічні пам'ятки, 1981, с. 140; Грибович и др., 1987, с. 79–82; Мацкевой, 1991, с. 99–102; 1976, с. 11–14; 1977, с. 4–9; 1978, с. 4–13; 1979, с. 4–12; 1980b, с. 4–14; 1981a, с. 5–6; 1982a, с. 2–12; 1983a, с. 3–9; 1984a, с. 3–13; 1986, с. 13–15; Мацкевий, 1985, с. 8–14].

During 1978–1981, large-scale stationary research of the Starunia I site on an area of 1649 m² was carried out. The site is located 0.7 km northeast of the Lastivetska school, on the left bank of the Kovalivka River, at an altitude of 30–35 m above its edge, in the Lastivetska Hora place. The cultural layer was recorded at a depth of 0.2–0.6 m. Traces of dwellings and household pits were found. Some dwellings had a stone lining. The site inhabitants used flint from the Jurassic, Cretaceous, and Oligocene times. Flint from chemogenic rocks (beds and lenses) was partially used. Several items are made of obsidian of Transylvanian (Romanian) or Transcarpathian origin. According to N. Bilous, local flint deposits are located at distances of 10–50–70 km from the village of Starunia. The site is dated to the Late Mesolithic period, with Late Svider, Tardenoise, and Hrebenyky features traced in the complex. L. Matskevych found analogies among the materials of Romanian sites: Ripiceni-Izvor, Erbiceni, and Scaune [Мацкевий, Кочкін, Панахид, 2008, с. 246–262].

During the 1980s, expeditions of the Institute of Social Sciences of the Academy of Sciences of the USSR examined known sites and discovered several new ones. Among them are Bryukhovychi VII, VIII, IX, Rudne III, Turkotyn I, Vorotsiv V, VI, VII, Vilshanytsia I, Ternovytsia III, Krupske I, Krupske III, Velyn V, Starunia I, II, VI, VII, IX, X, XI, XIII, XIV, Yezupil V, Viktoriv, Medynia, Viknyany I (Bilohirka), Odaiiv I, Odaiiv Im (Odaiiv XII), Luka II, VI, XIII, Nezvysko IX, XV, XXI, XXII [Мацкевой, 1981b, с. 281–282; 1982b, с. 288; 1983b, с. 297; 1984b, с. 316; 1986, с. 370–371; 1983a, с. 17–18; 1987a, с. 311; 1981a, с. 11–12; 1988, с. 15–18; 1989, с. 3; 1989, с. 18–19; 1983a, с. 42–45; 1986, с. 32–34; Мацкевой, Гупало, 1985, с. 272–273; Мацкевий,

Кочкін, Панахид, 2008, с. 246–262; Василенко, 1986, с. 313; Грибович, Конопля, 1985, с. 228–229; Мацкевий, 1993, с. 12–19].

In the 1980s, expeditions of the Institute of Social Sciences of the Academy of Sciences of the USSR conducted stationary research of the sites. Among researches who carried out excavations was Vitalii Konoplia (fig. 8). Since 1976, the scientist has worked at the Department of Archaeology of the Institute of History of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR.

In 1981, Vitalii Konoplia investigated the site of Radelychi I over an area of 612 m². The site is located 1.5 km northwest of the village, in the Horodyshche place, in the western part of an upland that stretches along the right bank of the Dniester from southeast to northwest. The cultural layer lies at a depth of 0.4 m. An oval-shaped object filled with humified sand and small coals was discovered during the works. A significant percentage of the products found in the cultural layer are made of dark grey transparent flint, which comes from Pokuttya, namely from the Tlumach district of the Ivano-Frankivsk region. A smaller proportion of the items were made of black and grey flint with white spots and flecks. This raw material is of lower quality and can be traced back to the Turonian of Roztochchia. Several dozen items are made of brown flint, which may have come from the upper reaches of the Western Bug. The site is dated back to the Late Mesolithic period. The site belongs to the Baranne I (Mshana X) group of sites of the Kamianytsia-Baranne culture [Конопля, 1982, с. 1–33; Грибович, Конопля, 2007, с. 216–229; Гавінський, 2015, с. 450–453].

In 1981, 1983, 1991–1992, V. Konoplia investigated the site of Radelychi II over an area of 1410 m². The site is located 1 km east of the village, in the Andrusykovе Pole place, on the right bank of the Dniester, on an elongated oval elevation measuring 250×400 m and up to 1 m high, stretching from east to west along the Rudnyky-Hirske road. The eastern edge of the remnant is adjacent to the original bank of the Nezhukhivka River, and its northern and southern parts are bordered by semi-dried-up unnamed lakes that were full of water in ancient times. The cultural layer lies at a depth of 0.35 m. During the 1981 and 1992 excavation seasons, two significant accumulations of artefacts were found within two excavations, indicating the presence of residential and household complexes. It is also evidenced by the finds of utilitarian tools and a higher percentage of fire-burnt tools. A significant percentage of the products are made of dark grey transparent flint, which comes from Pokuttya, namely from the Tlumach district of Ivano-Frankivsk region. A smaller proportion of the items are made of black and grey flint with white spots and specks. This raw material can be traced back to the Turonian deposits of Roztochchia and is of lower quality. Obsidian was also used in production, as evidenced by two cores found during the research. V. Konoplia dated this site to the Late Mesolithic–Early Neolithic, with features of a developed Terdenoise. The researcher suggested that the site was genetically related to the bearers of the Hrebenyky culture and stood at the origins of the Bug–Dniester culture. The closest analogies were found among the materials of the sites of the Yanislavytsia, Hrebenyky, and Kukrek cultures. L. Matskevych attributed the site to a group of sites of the Baranne I (Mshana X) type of the Kamianytsia-Baranne culture [Конопля, 1982, с. 33–43; Конопля, 1993, с. 1–16; Мацкевий, Козак, 2010, с. 106].

In 1983 and 1985, V. Konoplia investigated the site of Radelychi IV over 92 m². The site is located on the northern outskirts of the village, in the Pastivnyky place. The cultural layer lies at a depth of 0.35 m. It is dated to the Late Mesolithic. The site belongs to the Baranne I (Mshana X) group of sites of the Kamianytsia-Baranne culture [Мацкевий, Козак, 2010, с. 106].

In 1983, V. Konoplia investigated the site of Radelychi V over 100 m². The site is located 3 km northeast of the village, on the southern shore of Lake Zhybasova, near the Dniester River, and is bounded on the west by the nameless dried-up river. The cultural layer lies at a depth of 0.3 m. It was dated from the late Mesolithic period. The site belongs to the group of Baranne I (Mshana X) sites of the Kamianytsia-Baranne culture [Мацкевий, Козак, 2010, с. 106–107].

In 1985, the site of Ternovytsia III was investigated on an area of 200 m². The site is located 1 km east of the village, in the Ostrovets place, on the left bank of the Potichok River, at a level of 5–7 m from the river's edge, near the bridge on the Yavoriv–Lviv road. The cultural layer was

recorded at the level of 0.4–0.6 m. At a depth of 0.5–0.6 m, an oval object of 420×920 cm in size and a depth of up to 60 cm was recorded. The largest accumulation of artefacts was found in the northeastern corner, which was probably used for flint knapping. The site has been interpreted as the remains of a dwelling with access towards the river. The inhabitants of the site used grey flint with light grey inclusions. The site belongs to the Vorotsiv II group of sites [Мацкевой, 1986, с. 3–8].

In 1985, an expedition of the Institute of Social Sciences of the Academy of Sciences of the USSR and the Ivano-Frankivsk Pedagogical Institute explored the site of Lanchyn I in the area of 180 m². The site is located on the northeastern outskirts of the village, on the fourth floodplain terrace of the Prut River, with a small stream washing the cape from the north. The cultural layer was recorded at a depth of 0.4–0.5 m. The local inhabitants used black and grey flint. The site is dated to the Late Mesolithic [Грибович, Конопля, Кочкін, 1986, с. 322].

In 1986, the site of Bryukhovychi VI was investigated in the area of 193 m². The site is located on the north-western outskirts of Bryukhovychi, in the Na Yaseni-Horody place, 0.1 km east of Fruktova Street, 7, on a 4 m high ledge on the left bank of a stream flowing into Bryukhovychi Lake. The cultural layer was recorded at a depth of 0.5–0.6 m. During the work, a round-elongated hollow of 190×240 cm in size and up to 40–45 cm deep was discovered. Three spots of charcoal were recorded within the object. A significant accumulation of flint products was found near the hollow. The objects were interpreted as a dwelling with access towards the river and a flint processing area. At a distance of 8 m towards the river, a hollow measuring 50×30 cm and up to 45 cm deep was found. The object is interpreted as a household pit. The site belongs to the Vorotsiv II group of sites of the Vorotsiv-Starunia culture. L. Matskevychi found analogies among the materials of the Korost I, Nobel I, and Chahleu-Scaune sites (Romania). The complex has Late Sviderian features. The flint is of local origin, dark blue in colour [Мацкевой, 1987b, с. 6–7; Мацкевий, 2001, с. 118–121].

During 1986–1987, L. Matskevychi investigated the site of Zhydachiv I in the area of 104 m². The site is located 0.5 km northwest of the village, on the right bank of the Stryi River, at the level of the fourth floodplain terrace, in the Bazeyivske place. The cultural layer was recorded at a depth of 60 to 160 cm. The complex belongs to the Nezvysko XII group of sites [Мацкевой, 1987b, с. 22–29; Мацкевой, 1988, с. 3–12].

During 1987 and 1989, the research of the Mesolithic cultural layer of the site Pryima I (Diryava I) was conducted. The site is located 1 km west of the village, in the Nimecha place, on the cape of the left bank of an unnamed drying stream, within the cave complex, at the level of the second rock shelter. The cultural layer was recorded at a depth of 100–140 cm. The thickness of the cultural layer reaches 10–20 cm. No traces of flint knapping were found at the site, only the finished products were brought there. The site is attributed to the Nezvysko-Oselivka culture, Nezvysko XII-Oselivka I group [Мацкевой, 1988, с. 21; 1990, с. 8–11; Мацкевий, 2005a, с. 103–104].

In 1988, L. Matskevychi investigated the Velyn V site on an area of 106 m². The site is located 2.5 km north of the village, in the Lany place, on the left bank of the Dnister, at the level of 3–4 m from the river's edge. The cultural layer was recorded at a depth of 0.4–0.7 m. The site's inhabitants used flint and obsidian for production of tools. The site belongs to the Verin-Baranne/Kamianytsia-Mshana group of sites of the Kamianytsia-Baranne/Mshana culture [Мацкевой, 1989, с. 3–5].

The period is characterised by a significant intensification of archaeological surveys and stationary excavations. During systematic and large-scale work, many new sites were discovered and investigated. Interest in the study of the Mesolithic period is significantly growing. There has been a gradual shift from sporadic to specialised research on Mesolithic sites. It should be noted that surveys and stationary research in 1970–1980 was carried out in close cooperation between the Institute of Social Sciences of the Academy of Sciences of the USSR and other scientific institutions and organisations, including the Ivano-Frankivsk Pedagogical Institute, Ivano-Frankivsk Museum, Drohobych Museum, Ivan Franko State University of Lviv, Lviv Regional Organisation of the Society for the Protection of Historical and Cultural Sites, Lviv Historical Museum, Museum of the History of Religion, etc. Local residents, including school teachers and historians, often contributed to the

research. The research of these years was interdisciplinary, as specialists in other natural sciences were involved.

The years of Ukraine's independence

In the 1990s, mainly after Ukraine gained independence in 1991, the intensity of research on Mesolithic sites did not diminish. During these years, the Institute of Social Sciences was reorganised into the I. Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies. In the course of exploratory work, previously known and newly discovered sites were examined, including Lviv VIII, IX, Mshana XI, XII, XIII, XIV, XV, Vorotsiv II, Krupske III, Rozvadiv II, Velyn V, VIII, Pidhorodtsi IV, Ulychne II, Spas I, Turka I, Tchaikovychi I, Kulchytsi IX, Odaiiv I, Odaiiv Im, Odaiiv VII, VIII, XI, Dolyna II, III, Luka II, IV, Nezvysko XII, XV, Horodnytsia I, Sheshory I, II, Kosmach II, Lanivtsi IV, Babintsi III, Horoshova III, Nihyn I [Мацкевий, 1995b, с. 13; 1996, с. 13–17; 1998a, с. 19–20; 1998b, с. 10–11; 1999, с. 22–24; 1995a, с. 16–18; 1996, с. 22–30; 1992, с. 14–26; 2000a, с. 101–102; 1998с, с. 112; 2001, с. 26–27; 1993, с. 12–27; 1994, с. 21–33; 2005a, с. 105–106; Мацкевой, 1993, с. 95; Александровський, Мацкевой, 1991, с. 7–9; Мацкевий, Козак, 2010, с. 122–123].

In 1991, an expedition of the I. Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies of the Academy of Sciences of Ukraine and the Lviv organisation of the Society for the Protection of Historical and Cultural Sites conducted stationary research at the Verbizh V site over an area of 106 m². The site is located 2.5 km north of the village, in the Lany place, on a sandy hill. The cultural layer was recorded at a depth of 0.4 m [Бандрівський та ін., 1991, с. 18].

During 1994–1997, the research of the Mesolithic horizon of the Lviv VII site was carried out. The site is located on the territory of Chortova Skelia Biosphere and Landscape Reserve, 1.35 km east of Lviv city boundary, 1.45 m south of Lysynychi village, and 2.5 km north-west of Vynnyky, bounded by Marunka River in the south and Poltva River in the north. The formation is located on the fourth terrace at its junction with the fifth terrace at 60–65 m height from the river's edge, with the northern orientation. The investigated area is 96 m². The cultural layer was recorded at a depth of 0.6–1.6 m. The site is assigned to the Nezvysko IX–Ataky VI group of sites of the Nezvysko-Oselivka culture. According to ¹⁴C dating, it was dated as Ki-5413: 8500±70 years BP and nine dates of CA in the range of 7589–7355 BC [Мацкевий, 2005a, с. 104; 1995a, с. 25–32; 1996, с. 5–11; 1996, с. 7–12; 1998b, с. 9–16].

In 1994–1995, an expedition of the Ivan Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine, the Scientific and Research Centre «Rescue Archaeological Service» of the IA of NASU, and the Lviv Historical Museum conducted a stationary study of the site of Mshana X on an area of 104 m². The site is located 0.6 km north of the Greek Catholic Church on the northern outskirts of the village, in the Ostrovets-Kopan place, between the left bank of the Vereshchytsia River in the north, the right bank of the Potichok River in the south, Lake Mshana in the east, and marshland in the west, at a level of 1–2 m from the river's edge. The cultural layer was recorded at a depth of 0.5–0.7 m. The site belongs to the Mshana-X group of sites of the Kamianytsia-Mshana culture [Мацкевий, 1995a, с. 10–15; 1996, с. 16–21].

In 1993, 2000, and 2001, L. Matskevych investigated the Mesolithic horizon of the site Pryima VII over an area of 102 m². The site is located 0.75 km southwest of the village, in the Nimecha place, at 18 m above the thalweg of a watercourse within the cave complex. The cultural layer was recorded at a depth of 1.60–2.40 m. The site is interpreted as a workshop for the manufacture of bone tools [Мацкевий, 1994, с. 14–17; 2000b, с. 9–21; 2001, с. 19–34; 2005b, с. 107–108].

Exploration continued in the 2000s. Thus, the sites of Lviv VIII, IX, Bryukhovychi I, VI, VII, VIII, IX, XIb, Romaniv I, Stradch I, Rozvadiv II, Velyn V, VIII, Bukivna XVI, Starunia I, II, V, Odaiiv I, XI, XIX, XX, XXI, Uhornyky II were examined [Мацкевий, 2000b, с. 21–26; 2001, с. 9–17; 2002, с. 23–26; 2003, с. 17–30; 2003, с. 51–56; 2004, с. 17–21; 2004, с. 45–49; 2005b, с. 11–28; 2006, с. 13–25; 2007, с. 13–23; 2008, с. 107].

There was a slight decline in research intensity from 2010 to 2020. During these years, the Scientific and Research Centre «Rescue Archaeological Service» of the IA of NASU discovered and examined the sites of Dubliany IV, Sokolya I, Kryvyaky VII, Lanovychi I, Maksymovychi I, Kovynychi III, and Blyshchyvody VI [Плеханов, Сілаєв, Погоральський, 2012, с. 300–301; Сілаєв, Ляска, 2012, с. 309; Сілаєв, Назар, 2018, с. 136–138; Сілаєв, Назар, Конопля, 2018, с. 140; Сілаєв, Ільчишин, 2022, с. 150].

Regarding research activity, the period is partly inferior to the previous one. By the 2010s, the intensity was gradually decreasing. The tendency for cooperation between different scientific institutions and organisations remains. It includes such scientific institutions and organisations as Ivan Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies of NAS of Ukraine, the National Reserve «Ancient Halych», the Scientific and Research Centre «Rescue Archaeological Service» of the IA of NASU, the Vynnyky Museum of Local History, members of the Lion Society, and other organisations. However, closer to the present day, the discovery and research of Mesolithic sites remain more sporadic than systematic.

Conclusions

Thus, the history of the study of Mesolithic sites was examined at the institutional and anthropocentric levels. In the interwar period, Czesław Ambroziewicz, Nicolae Moroszan, Ion Botez, Mykhailo Rudynskyi, Yaroslav Pasternak, and Yurii Polianskyi were engaged in the study of Mesolithic sites. At this time, the Mesolithic horizons were studied sporadically, with researchers' interest concentrated around Paleolithic sites. Museum collections were replenished with materials from exploration works and accidental finds from local residents. In subsequent years, a key role in the research was played by members of the Department of Archaeology at the Ivan Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine, including Oleksandr Chernysh, Roman Hrybovych, Leonid Matskevych, and Vitalii Konoplia. Mykhailo Klapchuk also made a significant contribution. At this time, large-scale exploratory and stationary work was provided, and a gradual shift from sporadic to specialised research in the study of the Mesolithic of western Ukraine is observed. The greatest intensity of research took place from the late 1940s to 2010s. Employees of many scientific institutions, including universities, museums, national reserves, and local history societies, conducted the fieldwork.

As a result of more than a century of research, hundreds of Mesolithic sites have been discovered and surveyed, and stationary excavations have been carried out at some of them. The research is interdisciplinary, as specialists from various fields of natural sciences are involved. Thanks to these studies, scientists have been able to shed light on an important stage of settlement of the region, reconstructing various aspects of the material and spiritual culture of the Mesolithic population of the region, including dwelling construction, settlement strategy, stone knapping techniques, etc.

LITERATURE

Александровський, О., Мацкевий, Л. (1991). Дослідження Прикарпатської бюджетної експедиції. *Нові матеріали з археології Прикарпаття і Волині*, 1, 7–9.

Археологічні пам'ятки Прикарпаття і Волині кам'яного віку. (1981). АН УРСР, Ін-т сусп. наук І. Герета, Р. Грибович, Л. Мацкевой та ін. (ред. кол.). О. Черниш (відп. ред.). Київ: Наукова думка, 308 с.

Археологія Прикарпаття, Волині і Закарпаття (каменний век). (1987). АН УРСР, Ін-т обществ. наук АН УРСР. Р. Грибович, Л. Мацкевой, Н. Пелещинин и др. (ред. кол.). А. Черныш (отв. ред.). Киев: Наукова думка, 129 с.

Артюх, В., Мацкевой, Л., Боднар, Г. (1975). Разведки на территории Львова и Львовской области. *Археологические открытия 1974 года*, 250–252.

Артюх, В., Мацкевой, Г., Козак, В., Симферовская, Ж., Боднар, Г. (1976). Работы на территории Львова и Львовской области. *Археологические открытия 1975 года*, 296–297.

Багрий, Р., Артюх, В., Боднар, Г., Тарасенко, Л. (1978). Разведки на территории Львовской области. *Археологические открытия 1977 года*, 292–293.

- Бібіков, С. (1949). Верхньопалеолітичні знаходища на Середньому Подністров'ї. *Археологічні пам'ятки УРСР*, 2, 292–298.
- Боднарюк, М., Пивоваров, С. (2011). Археологічні дослідження пам'яток Буковини Чеславом Амброжевичем. Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології, 1, 19–25.
- Борисковський, П. (1949). Роботи в галузі вивчення палеоліту на Середньому Дністрі в 1946 р. *Археологічні пам'ятки УРСР*, 2, 315–322.
- Василенко, Б. (1986). Исследования в Ивано-Франковской области. *Археологические открытия 1985 года*, 313–314.
- Вирський, Д. (2003) *Борисковський Павло Йосипович*. В *Енциклопедія історії України* (1: А – В, с. 344–345). Київ.
- Гавінський, А. (2015). Віталію Коноплі 70. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині*, 19, 450–453.
- Грибович, Р. (1976). *Звіт про роботу мезолітичного загону Дністрянської палеолітичної експедиції в 1976 р.* Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.
- Грибович, Р. (1980). *Звіт про роботу мезолітичного загону Дністрянської палеолітичної експедиції ІСН АН УРСР в 1980 р.* Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.
- Грибович, Р., Конопля, В. (1985). Исследования в Прикарпатье. *Археологические открытия 1984 года*, 228–229.
- Грибович, Р., Конопля, В., Кочкин, И. (1986) Исследования у с. Ланчин Ивано-Франковской области. *Археологические открытия*, 322.
- Грибович, Р. (1993). Дослідження багатошарової стоянки Кормань IV (Мезолітичні шари). *Studia archaeologica*, 1, 19–22.
- Грибович, Р., Конопля, В. (2007). Пам'ятка пізнього мезоліту Раделичі I у північно-східному Передкарпатті. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині*, 11, 216–230.
- Клапчук, М. (1968а). *Звіт про археологічні дослідження на Покутті в 1964–1967 роках*. Науковий архів Інституту археології Національної академії наук України.
- Клапчук, М. (1968b). Разведка на Покутье. *Археологические открытия 1967 года*, 205–206.
- Клапчук, М. (1970а). Пізньопалеолітичне місцезнаходження Добротів Івано-Франківської області. *Археологія*, 23, 208–209.
- Клапчук, М. (1970b) *Звіт про археологічні дослідження на території Івано-Франківської області в 1970 році згідно з Тимчасовим посвідченням Інституту археології за № 125/72 з 20 січня 1970 року*. Науковий архів Інституту археології Національної академії наук України.
- Клапчук, М. (1971). Разведка в Ивано-Франковской области. *Археологические открытия 1970 года*, 230–231.
- Клапчук, М. (1973). *Польові археологічні дослідження на Івано-Франківщині літом 1973 року*. Науковий архів Інституту археології Національної академії наук України.
- Клапчук, М., Микитенко, Л. (1974). Разведка в Прикарпатье. *Археологические открытия 1973 года*, 281–282.
- Клапчук, М., Микитенко, Л., Томенчук, Б. (1975). Исследования в Тлумачском районе. *Археологические открытия 1974 года*, 287.
- Клапчук, М. (1976). *Звіт про польові роботи археологічної експедиції Івано-Франківського обласного краєзнавчого музею в 1975 р.* Науковий архів Інституту археології Національної академії наук України.
- Клапчук, М. (1980). Палеолітичні та мезолітичні місцезнаходження поблизу Делятина. *Археологія*, 34, 65–75.
- Коваль, І., Миронюк, І. (2006). *Ярослав Пастернак – дослідник старожитностей України*. Івано-Франківськ.

Конопля, В. (1982). *Звіт з роботи Раделицької госпдоговорної археологічної експедиції Інституту суспільних наук АН УРСР у 1981 р.* Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Конопля, В. (1993). *Звіт з роботи загону № 3 Верхньодністрянської археологічної експедиції Інституту народознавства АН України у 1992 р.* Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Кулаковська, Л. (2013). Клапчук Михайло Миколайович. В *Енциклопедія Сучасної України*. Електронний ресурс: <https://esu.com.ua/article-7794>

Мацкевой, Л., Артюх, В. (1975). Исследования мезолито-неолитической экспедиции. *Археологические открытия 1974 года*, 320–321.

Мацкевой, Л., Артюх, В., Василенко, Б., Козьяк, Я. (1975). Исследования Прикарпатской экспедиции. *Археологические открытия 1974 года*, 360–361.

Мацкевой, Л. (1975). *Звіт про роботи Прикарпатської мезоліто-неолітичної експедиції Інституту суспільних наук АН УРСР в 1974 році.* Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Мацкевой, Л. (1976). *Звіт про роботи Прикарпатської мезоліто-неолітичної експедиції Інституту суспільних наук АН УРСР в 1975.* Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Мацкевой, Л., Артюх, В., Василенко, Б., Адаменко, О. (1977). Исследования в Прикарпатье. *Археологические открытия 1976 года*, 337–338.

Мацкевой, Л. (1977). *Звіт про роботи у Львівській, Закарпатській та Івано-Франківській областях в 1976 році.* Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Мацкевой, Л. (1978). *Звіт про роботи в Закарпатській, Івано-Франківській та Львівській областях на території Західного Поділля, Прикарпаття і Закарпаття в 1977 році.* Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Мацкевой, Л., Адаменко, О., Артюх, В. (1978). Работы в Предкарпатье и Поднестровье. *Археологические открытия 1977 года*, 356–357.

Мацкевой, Л., Адаменко, О., Василенко, Б. (1979). Работы в Старуни. *Археологические открытия 1978 года*, 366–367.

Мацкевой, Л., Боднар, Г., Савчук, Л. (1979). Исследования в с. Вороцев. *Археологические открытия 1978 года*, 368.

Мацкевой, Л. (1979). *Звіт про роботи у Львівській, Івано-Франківській та Закарпатській областях на території Прикарпаття та Закарпаття в 1978 році.* Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Мацкевой, Л. (1980a). Исследования памятников мезолита – неолита в западных областях Украины. *Археологические открытия 1979 года*, 303–305.

Мацкевой, Л. (1980b). *Звіт про роботи у Львівській, Закарпатській та Івано-Франківській областях у 1979 році.* Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Мацкевой, Л. (1981a). *Звіт про роботи у Львівській, Закарпатській та Івано-Франківській областях у 1980 р.* Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Мацкевой, Л. (1981b). Исследование мезолита в западных областях Украины. *Археологические открытия 1980 года*, 281–283.

Мацкевой, Л. (1982a). *Звіт про роботи у Львівській, Закарпатській та Івано-Франківській областях у 1981 році.* Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Мацкевой, Л. (1982b). Исследования в западных областях Украины. *Археологические открытия 1981 года*, 288–289.

Мацкевой, Л. (1983а). *Звіт про роботи у Львівській, Закарпатській та Івано-Франківській областях у 1982 році*. Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Мацкевой, Л. (1983b). Исследования в западных областях Украины. *Археологические открытия 1982 года*, 297–298.

Мацкевой, Л. (1984а). *Звіт про роботу у Львівській та Закарпатській областях у 1983 році*. Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Мацкевой, Л. (1984b). Работы в западных областях Украины. *Археологические открытия 1983 года*, 315–317.

Мацкевой, Л. (1985). *Звіт про археологічні дослідження у Львівській та Закарпатській областях у 1984 році*. Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Мацкевой, Л. (1986). *Звіт про дослідження Прикарпатської та Яворівської експедицій у 1985 році*. Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Мацкевой, Л. (1986). Исследования на памятниках мезолита. *Археологические открытия 1985 года*, 270–271.

Мацкевой, Л. (1987а). Работы Прикарпатской и Львовской экспедиций. *Археологические открытия 1986 года*, 310–311.

Мацкевой, Л. (1987b). *Звіт про дослідження Прикарпатської та Львівської експедицій у 1986 році*. Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Мацкевий, Л. (1988). *Звіт про дослідження у Львівській, Волинській і Тернопільській областях у 1987 році*. Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Мацкевой, Л. (1989). *Звіт про роботи Львівської обласної та Прикарпатської експедицій ІСН АН УРСР у 1988 році*. Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Мацкевой, Л. (1990). *Звіт про роботи Львівської експедиції ІСН АН УРСР у 1989 році*. Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Мацкевой, Л. (1991). *Мезолит Запада Украины*. Киев.

Мацкевий, Л. (1992). *Звіт про роботи Львівської обласної археологічної експедиції ІСН АН України в 1991 році*. Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Мацкевий, Л. (1993). *Дослідження Прикарпатської експедиції в 1992 році*. Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Мацкевий, Л. (1994). *Роботи Львівської обласної та Прикарпатської експедицій у 1993 році*. Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Мацкевий, Л. (1995а). *Роботи Прикарпатської, Городоцької і Львівської обласної експедицій у 1994 році*. Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Мацкевий, Л. (1995b). *Роботи Львівської обласної, Городоцької і Прикарпатської експедицій у 1995 році*. Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Мацкевий, Л. (1996). *Дослідження Львівської обласної експедиції у 1996 році*. Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Мацкевий, Л. (1998а). *Дослідження Львівської обласної експедиції у 1997 році*. Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Мацкевий, Л. (1998b). *Дослідження Львівської обласної експедиції у 1998 році*. Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Мацкевий, Л. (1998с). *Дослідження Львівської обласної експедиції у 1998 році. Археологічні відкриття в Україні 1997 – 1998*, 111–112.

Мацкевий, Л. (1999). *Дослідження Львівської обласної експедиції у 1999 році*. Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Мацкевий, Л. (2000а). *Дослідження Львівської обласної експедиції у 1996 році. Археологічні дослідження в Україні 1994 – 1996 років*, 99–101.

Мацкевий, Л. (2000b). *Дослідження Львівської обласної експедиції Інституту українознавства НАН України у 2000 році*. Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Мацкевий, Л. (2001). *Дослідження Львівської обласної експедиції Інституту українознавства НАН України у 2001 році*. Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Мацкевий, Л. (2001). Палеоліт і мезоліт території сучасного Львова. *Vita Antiqua*, 3–4, 108–124.

Мацкевий, Л. (2002). *Дослідження Львівської обласної експедиції Інституту українознавства НАН України у 2002 році*. Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Мацкевий, Л. (2003). *Дослідження Львівської обласної та Прикарпатської експедицій Інституту українознавства НАН України у 2003 році*. Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Мацкевий, Л. (2004). *Дослідження Львівської обласної та Прикарпатської експедицій Інституту українознавства НАН України у 2004 році*. Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Мацкевий, Л. (2005a). Підсумки дослідження палеоліту та мезоліту в печерах заходу України. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині*, 9, 90–134.

Мацкевий, Л. (2005b). *Дослідження Львівської обласної та Прикарпатської експедицій Інституту українознавства імені Івана Крип'якевича НАН України 2005 році*. Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Мацкевий, Л. (2005c). Питання заселення та оточуючого природного середовища території сучасного Львова у кам'яну добу. *Археологічні дослідження Львівського університету*, 8, 265–282.

Мацкевий, Л. (2006). *Роботи Львівської обласної та Прикарпатської експедицій Інституту українознавства імені І. Крип'якевича НАН України 2006 року*. Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Мацкевий, (2007). *Роботи Львівської обласної та Прикарпатської експедицій Інституту українознавства імені І. Крип'якевича НАН України 2007 року*. Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Мацкевий, Л., Кочкін, І., Панахид, Г. (2008). Підсумки та перспективи археологічних досліджень у с. Старуні. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині*, 12, 242–266.

Мацкевий, Л., Козак, В. (2010). *Старожитності Дрогобицького передгір'я*. Львів–Дрогобич.

Панахид, Г. (2019). Археологія як сенс життя (пам'яті Леоніда Мацкевого). *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині*, 23, 11–25.

Пастернак, Я. (1929). Нові археологічні набутки українських музеїв у Львові за 1928 р. *Записки Наукового Товариства імені Шевченка*, 150, 229–242.

Пастернак, Я. (1933). Нові археологічні набутки музею НТШ у Львові за час від 1929–1932 р. *Записки Наукового Товариства імені Шевченка*, 152, 113–130.

Пастернак, Я. (1937). Нові археологічні набутки Музею Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові за час від 1933–1936 р. *Записки Наукового Товариства імені Шевченка*, 154, 241–268.

Пелецишин, Н., Михальчишин, І., Корчинский, О. (1979). Разведки на Буге и Верхнем Днестре. *Археологические открытия 1978 года*, 384–386.

Полянський, Ю. (1928). Нові археологічні знахідки з Галичини (з 6 табл. ілюстрацій). *Записки Наукового Товариства імені Шевченка*, 149, 9–30.

Плеханов, Ю., Сілаєв, О., Погоральський, Я. (2012). Розвідки на Монастирщині в 2011 р. *Археологічні дослідження в Україні 2011*, 300–301.

Рудинський, М. (1949). З матеріалів Дністрянської експедиції 1945 р. *Археологічні пам'ятки УРСР*, 2, 299–314.

Свешников, И, Мацкевой, Л. (1974). Исследования Среднеднестровской экспедиции. *Археологические открытия 1973 года*, 341–342.

Ситник, О. (2008). «Епоха Черниша» у вивченні палеоліту західної України (до 90-річчя з дня народження Олександра Панкратовича Черниша, 1918 – 1993). *Археологічні дослідження Львівського університету*, 11, 250–296.

Ситник, О. (2008а). Олександр Панкратович Черниш: людина і науковець (до 90-річчя від дня народження). *Кам'яна доба України*, 11, 7–22.

Сілаєв, О., Ляска, В. (2012). Розвідки на Львівщині. *Археологічні дослідження в Україні 2011*, 308–309.

Сілаєв, О., Назар, І. (2018). Археологічні вишукування в зоні будівництва магістрального газопроводу-інтерконектора «Дроздовичі – Більче-Волиця». *Археологічні дослідження в Україні 2016*, 135–138.

Сілаєв, О., Назар, І., Конопля, В. (2018). Розвідки та дослідження на Львівщині. *Археологічні дослідження в Україні 2016*, 139–141.

Сілаєв, О., Ільчишин, З. (2022). Розвідки на Львівщині. *Археологічні дослідження в Україні 2020*, 149–150.

Телегин, Д. (1985). *Памятники эпохи мезолита на территории Украинской ССР (Карта местонахождений)*. Киев.

Томенюк, О., Богущкий, А., Ситник, О. (2017). В опіці над українською старовиною: Юрій Полянський і Музей НТШ. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині*, 21, 11–40.

Толочко, П. (2003). *Бібіков Сергій Миколайович*. В. *Енциклопедія історії України* (1: А–В, с. 257). Київ.

Черныш, А. (1948). *Отчет о разведках 1948 г. в Среднем Поднестровье*. Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Черныш, А. (1950). Новые данные о палеолите и мезолите на Днестре. *Краткие сообщения Института Истории Материальной Культуры*, 32, 26–39.

Черныш, А. (1951). *Отчет о работе Днестровской экспедиции 1951 года*. Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Черныш, А. (1953). *Отчет о работе Днестровской экспедиции в 1953 г.* Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Черныш, А. (1954). *Отчет о работах Днестровской экспедиции 1954 г.* Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Черныш, А. (1955). *Отчет о работе Днестровской экспедиции 1955 года*. Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Черныш, А. (1956). *Отчет о работах Днестровской археологической экспедиции 1956 г.* Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Черныш, А. (1957). *Отчет о работах Днестровской археологической экспедиции 1957 г.* Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Черныш, А. (1959). Поздний палеолит Среднего Приднестровья. *Палеолит Среднего Приднестровья. Труды Комиссии по изучению четвертичного периода*, 15, с. 5–214.

Черныш, О. (1961). *Звіт про роботу Дністрянської палеолітичної експедиції Інституту суспільних наук 1961 року*. Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Черныш, О. (1965). *Звіт про роботу Дністрянської палеолітичної експедиції 1965 року*. Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Черныш, О. (1966). *Звіт про роботу Дністрянської палеолітичної експедиції Інституту суспільних наук ЛДУ ім. І. Франка 1966 р.* Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

Черныш, О. (1967). *Звіт про роботу палеолітичної експедиції відділу археології Інституту суспільних наук 1967 р.* Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.

- Черниш, О. (1968). *Звіт про роботу Дністрянської палеолітичної експедиції за 1968 р.* Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.
- Черниш, О. (1969). *Звіт про роботу Дністрянської палеолітичної експедиції за 1969 р.* Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.
- Черныш, А. (1971). Исследования стоянки Оселивка I в 1966–1967 гг. *Краткие сообщения института археологии*, 126, 68–77.
- Черниш, О. (1971). *Звіт про роботу Дністрянської археологічної експедиції 1971 року.* Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.
- Черниш, О. (1973a). Багатошарова стоянка Кормань IV та її стратиграфічне значення. *Археологія*, 9, 41–54.
- Черныш, А. (1973b). *Палеолит и мезолит Приднестровья.* Киев.
- Черниш, О. (1973c). Стоянка Атаки VI і деякі питання мезоліту Подністров'я. *Археологія*, 12, 51–58.
- Черниш, О. (1974). *Звіт про роботу Дністрянської палеолітичної експедиції 1974 р.* Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.
- Черниш, О. (1975). *Звіт про роботу Дністрянської палеолітичної експедиції 1975 р.* Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.
- Черниш, О. (1978). *Звіт про роботу Дністрянської палеолітичної новобудівної експедиції 1978 р.* Науковий архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів.
- Юренко, С. (2012). *Рудинський Михайло Якович.* В *Енциклопедія історії України* (9: Прил – С, с. 349). Київ.

REFERENCES

- Aleksandrovsykyi, O., & Matskevyy, L. (1991). Doslidzhennia Prykarpatskoi biudzhetnoi ekspedytsii. *Novi materialy z arkheolohii Prykarpattia i Volyni*, 1, 7–9. (in Ukrainian).
- Arkheolohichni pamiatky Prykarpattia i Volyni kamianoho viku.* (1981). AN URSS, In-t susp. nauk I. Hereta, R. Hrybovych, L. Matskevoi ta in. (red. kol.). O. Chernysh (vidp. red.). Kyiv: Naukova dumka, 308 s. (in Ukrainian).
- Arkheologiya Prikarpatya, Volyni i Zakarpatya (kamennii vek).* (1987). AN USSR, In-t obshchestv. nauk AN USSR. R. Gribovich, L. Matskevoi, N. Peleshchyshyn i dr. (red. kol.). A. Chernysh (otv. red.). Kiev: Naukova dumka, 129 s. (in Russian).
- Artyukh, V., Matskevoi, L., & Bodnar, G. (1975). Razvedki na territorii Lvova i Lvovskoi oblasti. *Arkheologicheskie otkrytiya 1974 goda*, 250–252. (in Russian).
- Artyukh, V., Matskevoi, G., Kozak, V., Simferovskaya, Zh., & Bodnar, G. (1976). Raboti na territorii Lvova i Lvovskoi oblasti. *Arkheologicheskie otkrytiya 1975 goda*, 296–297. (in Russian).
- Bagrii, R., Artyukh, V., Bodnar, G., & Tarasenko, L. (1978). Razvedki na territorii Lvovskoi oblasti. *Arkheologicheskie otkrytiya 1977 goda*, 292–293. (in Russian).
- Bibikov, S. (1949). Verkhnopaleolitychni znakhodyshcha na Serednomu Podnistrovi. *Arkheolohichni pamiatky URSS*, 2, 292–298. (in Ukrainian).
- Bodnariuk, M., & Pyvovarov, S. (2011). Arkheolohichni doslidzhennia pamiatok Bukovyny Cheslavom Ambrozhevychem. *Pytannia starodavnoi ta serednovichnoi istorii, arkheolohii y etnolohii*, 1, 19–25. (in Ukrainian).
- Boryskovskyy, P. (1949). Roboty v haluzi vyvchennia paleolitu na Serednomu Dnistri v 1946 r. *Arkheolohichni pamiatky URSS*, 2, 315–322. (in Ukrainian).
- Vasilenko, B. (1986). Issledovaniya v Ivano-Frankovskoi oblasti. *Arkheologicheskie otkrytiya 1985 goda*, 313–314. (in Russian).
- Vyrskyy, D. (2003). *Boryskovskyy Pavlo Yosypovych.* V *Entsyklopediia istorii Ukrainy* (1: A – V, s. 344–345). Kyiv. (in Ukrainian).
- Havynskyy, A. (2015). Vitaliiu Konopli 70. *Materialy i doslidzhennia z arkheolohii Prykarpattia i Volyni*, 19, 450–453. (in Ukrainian).

Hrybovych, R. (1976). *Zvit pro robotu mezolitychnoho zahonu Dnistrianskoi paleolitychnoi ekspedytsii v 1976 r.* Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

Hrybovych, R. (1980). *Zvit pro robotu mezolitychnoho zahonu Dnistrianskoi paleolitychnoi ekspedytsii ISN AN URSSR v 1980 r.* Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

Gribovich, R., & Konoplya, V. (1985). *Issledovaniya v Prikarpatie. Arkheologicheskie otkritiya 1984 goda*, 228–229. (in Russian).

Gribovich, R., Konoplya, V., & Kochkin, I. (1986). *Issledovaniya u s. Lanchin Ivano-Frankovskoi oblasti. Arkheologicheskie otkritiya*, 322. (in Russian).

Hrybovych, R. (1993). *Doslidzhennia bahatosharovoi stoianky Korman IV (Mezolitychni shary). Studia archaeologica*, 1, 19–22. (in Ukrainian).

Hrybovych, R., & Konoplia, V. (2007). *Pamiatka piznoho mezolitu Radelychi I u pivnichno-skhidnomu Peredkarpatti. Materialy i doslidzhennia z arkeolohii Prykarpattia i Volyni*, 11, 216–230. (in Ukrainian).

Klapchuk, M. (1968a). *Zvit pro arkeolohichni doslidy na Pokutti v 1964–1967 rokakh.* Naukovyi arkhiv Instytutu arkeolohii Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. (in Ukrainian).

Klapchuk, M. (1968b). *Razvedka na Pokute. Arkheologicheskie otkritiya 1967 goda*, 205–206. (in Russian).

Klapchuk, M. (1970a). *Piznopaleolitychne mistseznakhodzhennia Dobrotiv Ivano-Frankivskoi oblasti. Arkheolohiia*, 23, 208–209. (in Ukrainian).

Klapchuk, M. (1970b) *Zvit pro arkeolohichni doslidzhennia na terytorii Ivano-Frankivskoi oblasti v 1970 rotsi zghidno z Tymchasovym posvidchenniam Instytutu arkeolohii za № 125/72 z 20 sichnia 1970 roku.* Naukovyi arkhiv Instytutu arkeolohii Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. (in Ukrainian).

Klapchuk, M. (1971). *Razvedka v Ivano-Frankovskoi oblasti. Arkheologicheskie otkritiya 1970 goda*, 230–231. (in Russian).

Klapchuk, M. (1973). *Poliovi arkeolohichni doslidzhennia na Ivano-Frankivshchyni litom 1973 roku.* Naukovyi arkhiv Instytutu arkeolohii Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. (in Ukrainian).

Klapchuk, M., & Mikitenko, L. (1974). *Razvedka v Prikarpatie. Arkheologicheskie otkritiya 1973 goda*, 281–282. (in Russian).

Klapchuk, M., Mikitenko, L., & Tomenchuk, B. (1975). *Issledovaniya v Tlumachskom raione. Arkheologicheskie otkritiya 1974 goda*, 287. (in Russian).

Klapchuk, M. (1976). *Zvit pro polovi roboty arkeolohichnoi ekspedytsii Ivano-Frankivskoho oblasnoho kraieznavchoho muzeiu v 1975 r.* Naukovyi arkhiv Instytutu arkeolohii Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. (in Ukrainian).

Klapchuk, M. (1980). *Paleolitychni ta mezolitychni mistseznakhodzhennia poblyzu Deliatyna. Arkheolohiia*, 34, 65–75. (in Ukrainian).

Koval, I., & Myroniuk, I. (2006). *Yaroslav Pasternak – doslidnyk starozhytnosti Ukrainy.* Ivano-Frankivsk. (in Ukrainian).

Konoplia, V. (1982). *Zvit z roboty Radelytskoi hospdohovirnoi arkeolohichnoi ekspedytsii Instytutu suspilnykh nauk AN URSSR u 1981 r.* Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

Konoplia, V. (1993). *Zvit z roboty zahonu № 3 Verkhnodnistrianskoi arkeolohichnoi ekspedytsii Instytutu narodoznavstva AN Ukrainy u 1992 r.* Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

Kulakovska, L. (2013). *Klapchuk Mykhailo Mykolaiovych. V Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy. Elektronnyi resurs* <https://esu.com.ua/article-7794>.

Matskevoi, L., & Artyukh, V. (1975). *Issledovaniya mezolito-neoliticheskoi ekspeditsii. Arkheologicheskie otkritiya 1974 goda*, 320–321. (in Russian).

Matskevoi, L., Artyukh, V., Vasilenko, B., & Kozak, Ya. (1975). *Issledovaniya Prikarpatiskoi ekspeditsii. Arkheologicheskie otkritiya 1974 goda*, 360–361. (in Russian).

Matskevoi, L. (1975). *Zvit pro roboty Prykarpatskoi mezolito-neolitychnoi ekspedytzii Instytutu suspilnykh nauk AN URSSR v 1974 rotsi*. Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

Matskevoi, L. (1976). *Zvit pro roboty Prykarpatskoi mezolito-neolitychnoi ekspedytzii Instytutu suspilnykh nauk AN URSSR v 1975*. Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

Matskevoi, L., Artyukh, V., Vasilenko, B., Adamenko, O. (1977). *Issledovaniya v Prikarpatie. Arkheologicheskie otkritiya 1976 goda*, 337–338. (in Russian).

Matskevoi, L. (1977). *Zvit pro roboty u Lvivskii, Zakarpatskii ta Ivano-Frankivskii oblastiakh v 1976 rotsi*. Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

Matskevoi, L. (1978). *Zvit pro roboty v Zakarpatskii, Ivano-Frankivskii ta Lvivskii oblastiakh na terytorii Zakhidnoho Podillia, Prykarpattia i Zakarpattia v 1977 rotsi*. Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

Matskevoi, L., Adamenko, O., & Artyukh, V. (1978). *Raboti v Predkarpatie i Podnestrove. Arkheologicheskie otkritiya 1977 goda*, 356–357. (in Russian).

Matskevoi, L., Adamenko, O., & Vasilenko, B. (1979). *Raboti v Staruni. Arkheologicheskie otkritiya 1978 goda*, 366–367. (in Russian).

Matskevoi, L., Bodnar, G., & Savchuk, L. (1979). *Issledovaniya v s. Vorotsev. Arkheologicheskie otkritiya 1978 goda*, 368. (in Russian).

Matskevoi, L., Adamenko, O., & Artyukh, V. (1978). *Raboti v Predkarpatie i Podnestrove. Arkheologicheskie otkritiya 1977 goda*, 356–357. (in Russian).

Matskevoi, L., Adamenko, O., & Vasilenko, B. (1979). *Raboti v Staruni. Arkheologicheskie otkritiya 1978 goda*, 366–367. (in Russian).

Matskevoi, L., Bodnar, G., & Savchuk, L. (1979). *Issledovaniya v s. Vorotsev. Arkheologicheskie otkritiya 1978 goda*, 368. (in Russian).

Matskevoi, L. (1980a). *Issledovaniya pamyatnikov mezolita – neolita v zapadnikh oblastiakh Ukraini. Arkheologicheskie otkritiya 1979 goda*, 303–305. (in Russian).

Matskevoi, L. (1980b). *Zvit pro roboty u Lvivskii, Zakarpatskii ta Ivano-Frankivskii oblastiakh u 1979 rotsi*. Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

Matskevoi, L. (1981a). *Zvit pro roboty u Lvivskii, Zakarpatskii ta Ivano-Frankivskii oblastiakh u 1980 r.* Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

Matskevoi, L. (1981b). *Issledovanie mezolita v zapadnikh oblastiakh Ukraini. Arkheologicheskie otkritiya 1980 goda*, 281–283. (in Russian).

Matskevoi, L. (1982a). *Zvit pro roboty u Lvivskii, Zakarpatskii ta Ivano-Frankivskii oblastiakh u 1981 rotsi*. Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

Matskevoi, L. (1982b). *Issledovaniya v zapadnikh oblastiakh Ukraini. Arkheologicheskie otkritiya 1981 goda*, 288–289. (in Russian).

Matskevoi, L. (1983a). *Zvit pro roboty u Lvivskii, Zakarpatskii ta Ivano-Frankivskii oblastiakh u 1982 rotsi*. Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

Matskevoi, L. (1983b). *Issledovaniya v zapadnikh oblastiakh Ukraini. Arkheologicheskie otkritiya 1982 goda*, 297–298. (in Russian).

Matskevoi, L. (1984a). *Zvit pro roboty u Lvivskii ta Zakarpatskii oblastiakh u 1983 rotsi*. Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

Matskevoi, L. (1984b). *Raboti v zapadnikh oblastiakh Ukraini. Arkheologicheskie otkritiya 1983 goda*, 315–317. (in Russian).

Matskevoi, L. (1985a). *Zvit pro arkhеolohichni doslidzhennia u Lvivskii ta Zakarpatskii oblastiakh u 1984 rotsi*. Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

Matskevoi, L. (1986). *Zvit pro doslidzhennia Prykarpatskoi ta Yavorivskoi ekspedytsii u 1985 rotsi*. Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

Matskevoi, L. (1986). Issledovaniya na pamyatnikakh mezolita. *Arkheologicheskie otkritiya 1985 goda*, 270–271. (in Russian).

Matskevoi, L. (1987a). Raboti Prikarpatskoi i Lvovskoi ekspeditsii. *Arkheologicheskie otkritiya 1986 goda*, 310–311. (in Russian).

Matskevoi, L. (1987b). *Zvit pro doslidzhennia Prykarpatskoi ta Lvivskoi ekspedytsii u 1986 rotsi*. Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

Matskevyi, L. (1988). *Zvit pro doslidzhennia u Lvivskii, Volynskii i Ternopilskii oblastiakh u 1987 rotsi*. Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

Matskevoi, L. (1989). *Zvit pro roboty Lvivskoi oblasnoi ta Prykarpatskoi ekspedytsii ISN AN URSSR u 1988 rotsi*. Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

Matskevoi, L. (1990). *Zvit pro roboty Lvivskoi ekspedytsii ISN AN URSSR u 1989 rotsi*. Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

Matskevoi, L. (1991). *Mezolit Zapada Ukraini*. Kiev. (in Russian).

Matskevyi, L. (1992). *Zvit pro roboty Lvivskoi oblasnoi arkhеolohichnoi ekspedytsii ISN AN Ukrainy v 1991 rotsi*. Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

Matskevyi, L. (1993). *Doslidzhennia Prykarpatskoi ekspedytsii v 1992 rotsi*. Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

Matskevyi, L. (1994). *Roboty Lvivskoi oblasnoi ta Prykarpatskoi ekspedytsii u 1993 rotsi*. Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

Matskevyi, L. (1995a). *Roboty Prykarpatskoi, Horodotskoi i Lvivskoi oblasnoi ekspedytsii u 1994 rotsi*. Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

Matskevyi, L. (1995b). *Roboty Lvivskoi oblasnoi, Horodotskoi i Prykarpatskoi ekspedytsii u 1995 rotsi*. Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

Matskevyi, L. (1996). *Doslidzhennia Lvivskoi oblasnoi ekspedytsii u 1996 rotsi*. Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

Matskevyi, L. (1998a). *Doslidzhennia Lvivskoi oblasnoi ekspedytsii u 1997 rotsi*. Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

Matskevyi, L. (1998b). *Doslidzhennia Lvivskoi oblasnoi ekspedytsii u 1998 rotsi*. Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

Matskevyi, L. (1998c). *Doslidzhennia Lvivskoi oblasnoi ekspedytsii u 1998 rotsi*. *Arkheolohichni vidkryttia v Ukraini 1997–1998*, 111–112. (in Ukrainian).

Matskevyi, L. (1999). *Doslidzhennia Lvivskoi oblasnoi ekspedytsii u 1999 rotsi*. Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

Matskevyi, L. (2000a). *Doslidzhennia Lvivskoi oblasnoi ekspedytsii u 1996 rotsi*. *Arkheolohichni doslidzhennia v Ukraini 1994–1996 rokiv*, 99–101. (in Ukrainian).

Matskevyi, L. (2000b). *Doslidzhennia Lvivskoi oblasnoi ekspedytsii Instytutu ukrainoznavstva NAN Ukrainy u 2000 rotsi*. Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

Matskevyi, L. (2001). *Doslidzhennia Lvivskoi oblasnoi ekspedytsii Instytutu ukrainoznavstva NAN Ukrainy u 2001 rotsi*. Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

Matskevyi, L. (2001). Paleolit i mezolit terytorii suchasnoho Lvova. *Vita Antiqua*, 3–4, 108–124. (in Ukrainian).

Matskevyi, L. (2002). *Doslidzhennia Lvivskoi oblasnoi ekspedytsii Instytutu ukrainoznavstva NAN Ukrainy u 2002 rotsi*. Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

Matskevyi, L. (2003). *Doslidzhennia Lvivskoi oblasnoi ta Prykarpatskoi ekspedytsii Instytutu ukrainoznavstva NAN Ukrainy u 2003 rotsi*. Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

Matskevyi, L. (2004). *Doslidzhennia Lvivskoi oblasnoi ta Prykarpatskoi ekspedytsii Instytutu ukrainoznavstva NAN Ukrainy u 2004 rotsi*. Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

Matskevyi, L. (2005a). Pidsumky doslidzhennia paleolitu ta mezolitu v pecherakh zakhodu Ukrainy. *Materialy i doslidzhennia z arkhologii Prykarpattia i Volyni*, 9, 90–134. (in Ukrainian).

Matskevyi, L. (2005b). *Doslidzhennia Lvivskoi oblasnoi ta Prykarpatskoi ekspedytsii Instytutu ukrainoznavstva imeni Ivana Krypiakevycha NAN Ukrainy 2005 rotsi*. Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

Matskevyi, L. (2005c). Pytannia zaselennia ta otochuiuchoho pryrodnoho seredovyscha terytorii suchasnoho Lvova u kamianu dobu. *Arkheologichni doslidzhennia Lvivskoho universytetu*, 8, 265–282. (in Ukrainian).

Matskevyi, L. (2006). *Roboty Lvivskoi oblasnoi ta Prykarpatskoi ekspedytsii Instytutu ukrainoznavstva imeni I. Krypiakevycha NAN Ukrainy 2006 roku*. Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

Matskevyi, (2007). *Roboty Lvivskoi oblasnoi ta Prykarpatskoi ekspedytsii Instytutu ukrainoznavstva imeni I. Krypiakevycha NAN Ukrainy 2007 roku*. Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

Matskevyi, L., Kochkin, I., Panakhyd, H. (2008). Pidsumky ta perspektyvy arkheologichnykh doslidzen u s. Staruni. *Materialy i doslidzhennia z arkhologii Prykarpattia i Volyni*, 12, 242–266. (in Ukrainian).

Matskevyi, L., & Kozak, V. (2010). *Starozhytnosti Drohobyskoho peredhiria*. Lviv–Drohobych. (in Ukrainian).

Panakhyd, H. (2019). Arkheologhiia yak sens zhyttia (pamiati Leonida Matskevoho). *Materialy i doslidzhennia z arkhologii Prykarpattia i Volyni*, 23, 11–25. (in Ukrainian).

Pasternak, Ya. (1929). Novi arkheologichni nabutky ukrainskykh muzeiv u Lvovi za 1928 r. *Zapysky Naukovoho Tovarystva imeny Shevchenka*, 150, 229–242. (in Ukrainian).

Pasternak, Ya. (1933). Novi arkheologichni nabutky muzeiu NTSh u Lvovi za chas vid 1929–1932 r. *Zapysky Naukovoho Tovarystva imeny Shevchenka*, 152, 113–130. (in Ukrainian).

Pasternak, Ya. (1937). Novi arkheologichni nabutky Muzeiu Naukovoho Tovarystva im. Shevchenka u Lvovi za chas vid 1933–1936 r. *Zapysky Naukovoho Tovarystva imeny Shevchenka*, 154, 241–268. (in Ukrainian).

Peleshchishin, N., Mikhalchishin, I., & Korchinskii, O. (1979). Razvedki na Buge i Verkhnem Dnestre. *Arkheologicheskie otkrytiya 1978 goda*, 384–386. (in Russian).

Polianskyi, Yu. (1928). Novi arkheologichni znakhidky z Halychyny (z 6 tabl. Iliustratsii). *Zapysky Naukovoho Tovarystva imeny Shevchenka*, 149, 9–30. (in Ukrainian).

Pliexanov, Yu., Silaiev, O., & Pohoralskyi, Ya. (2012). Rozvidky na Monastyrshchyni v 2011 r. *Arkheologichni doslidzhennia v Ukraini 2011*, 300–301. (in Ukrainian).

Rudynskyi, M. (1949). Z materialiv Dnistrianskoi ekspedytsii 1945 r. *Arkheologichni pamiatky URSR*, 2, 299–314. (in Ukrainian).

Sveshnikov, I., & Matskevoi, L. (1974). Issledovaniya Srednednestrovskoi ekspeditsii. *Arkheologicheskie otkrytiya 1973 goda*, 341–342. (in Russian).

Sytnyk, O. (2008). «Epokha Chernysha» u vyvchenni paleolitu zakhidnoi Ukrainy (do 90-richchia z dnia narodzhennia Oleksandra Pankratovycha Chernysha, 1918 – 1993). *Arkheolohichni doslidzhennia Lvivskoho universytetu*, 11, 250–296. (in Ukrainian).

Sytnyk, O. (2008a). Oleksandr Pankratovych Chernysh: liudyna i naukovets (do 90-richchia vid dnia narodzhennia). *Kamiana doba Ukrainy*, 11, 7–22.

Silaiev, O., & Liaska, V. (2012). Rozvidky na Lvivshchyni. *Arkheolohichni doslidzhennia v Ukraini 2011*, 308–309. (in Ukrainian).

Silaiev, O., & Nazar, I. (2018). Arkheolohichni vyshukuvannia v zoni budivnytstva mahistralnoho hazoprovodu-interkonektora «Drozdovychi – Bilche-Volytsia». *Arkheolohichni doslidzhennia v Ukraini 2016*, 135–138. (in Ukrainian).

Silaiev, O., Nazar, I., & Konoplia, V. (2018). Rozvidky ta doslidzhennia na Lvivshchyni. *Arkheolohichni doslidzhennia v Ukraini 2016*, 139–141. (in Ukrainian).

Silaiev, O., & Ilchyshyn, Z. (2022). Rozvidky na Lvivshchyni. *Arkheolohichni doslidzhennia v Ukraini 2020*, 149–150. (in Ukrainian).

Telegin, D. (1985). *Pamyatniki epokhi mezolita na territorii Ukrainskoi SSR (Karta mestonakhodzenii)*. Kiev. (in Russian).

Tomeniuk, O., Bogucki, A., & Sytnyk, O. (2017). V opitsi nad ukrainskoiu starovynoiu: Yurii Polianskyi i Muzei NTSh. *Materialy i doslidzhennia z arkheolohii Prykarpattia i Volyni*, 21, 11–40. (in Ukrainian).

Tolochko, P. (2003). *Bibikov Serhii Mykolaiovych. V. Entsyklopediia istorii Ukrainy (1: A–V, s. 257)*. Kyiv. (in Ukrainian).

Chernysh, A. (1948). *Otchet o razvedkakh 1948 g. v Srednem Podnestrove*. Naukovii arkhiv Institutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypyakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Russian).

Chernysh, A. (1950). Novie dannie o paleolite i mezolite na Dnestre. *Kratkie soobshcheniya Instituta Istorii Materialnoi Kulturi*, 32, 26–39. (in Russian).

Chernysh, A. (1951). *Otchet o rabote Dnestrovskoi ekspeditsii 1951 goda*. Naukovii arkhiv Institutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypyakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Russian).

Chernysh, A. (1953). *Otchet o rabote Dnestrovskoi ekspeditsii v 1953 g.* Naukovii arkhiv Institutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypyakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Russian).

Chernysh, A. (1954). *Otchet o robotakh Dnestrovskoi ekspeditsii 1954 g.* Naukovii arkhiv Institutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypyakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Russian).

Chernysh, A. (1955). *Otchet o rabote Dnestrovskoi ekspeditsii 1955 goda*. Naukovii arkhiv Institutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypyakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Russian).

Chernysh, A. (1956). *Otchet o robotakh Dnestrovskoi arkheologicheskoi ekspeditsii 1956 g.* Naukovii arkhiv Institutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypyakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Russian).

Chernysh, A. (1957). *Otchet o robotakh Dnestrovskoi arkheologicheskoi ekspeditsii 1957 g.* Naukovii arkhiv Institutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypyakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Russian).

Chernysh, A. (1959). Pozdний paleolit Srednego Pridnestrovya. *Paleolit Srednego Pridnestrovya. Trudi Komissii po izucheniyu chetvertichnogo perioda*, 15, s. 5–214. (in Russian).

Chernysh, O. (1961). *Zvit pro robotu Dnistrianskoi paleolitychnoi ekspedytsii Instytutu suspilnykh nauk 1961 roku*. Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

Chernysh, O. (1965). *Zvit pro robotu Dnistrianskoi paleolitychnoi ekspedytsii 1965 roku*. Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

Chernysh, O. (1966). *Zvit pro robotu Dnistrianskoi paleolitychnoi ekspedytsii Instytutu suspilnykh nauk LDU im. I. Franka 1966 r.* Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

Chernysh, O. (1967). *Zvit pro robotu paleolitychnoi ekspedytsii viddilu arkheolohii Instytutu suspilnykh nauk 1967 r.* Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).

- Chernysh, O. (1968). *Zvit pro robotu Dnistrianskoi paleolitychnoi ekspedytsii za 1968 r.* Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).
- Chernysh, O. (1969). *Zvit pro robotu Dnistrianskoi paleolitychnoi ekspedytsii za 1969 r.* Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).
- Chernysh, A. (1971). *Issledovaniya stoyanki Oselivka I v 1966–1967 gg. Kratkie soobshcheniya instituta arkheologii*, 126, 68–77. (in Russian).
- Chernysh, O. (1971). *Zvit pro robotu Dnistrianskoi arkheolohichnoi ekspedytsii 1971 roku.* Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).
- Chernysh, O. (1973a). *Bahatosharova stoianka Korman IV ta yii stratyhrfachne znachennia. Arkheolohiia*, 9, 41–54. (in Ukrainian).
- Chernysh, A. (1973b). *Paleolit i mezolit Pridnestrovyia.* Kiev. (in Russian).
- Chernysh, O. (1973c). *Stoianka Ataky VI i deiaki pytannia mezolitu Podnistrovia. Arkheolohiia*, 12, 51–58. (in Ukrainian).
- Chernysh, O. (1974). *Zvit pro robotu Dnistrianskoi paleolitychnoi ekspedytsii 1974 r.* Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).
- Chernysh, O. (1975). *Zvit pro robotu Dnistrianskoi paleolitychnoi ekspedytsii 1975 r.* Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).
- Chernysh, O. (1978). *Zvit pro robotu Dnistrianskoi paleolitychnoi novobudivnoi ekspedytsii 1978 r.* Naukovyi arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. Ivana Krypiakevycha Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv. (in Ukrainian).
- Yurenko, S. (2012). *Rudynskiy Mykhailo Yakovych. V Entsyklopediia istorii Ukrainy* (9: Pryl–S, s. 349). Kyiv. (in Ukrainian).

Стаття: надійшла до редакції 18.08.2023
прийнята до друку 21.11.2023

З ІСТОРІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕЗОЛОГІЧНИХ ПАМ'ЯТОК НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО ПРИКАРПАТТЯ

Володимир ЧОРНОБРИВЕЦЬ

*Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України,
вул. Винниченка, 24, 79008, м. Львів, Україна
e-mail: czornobrywetz@ukr.net*

На інституційному та антропоцентричному рівнях виокремлено основні періоди історії дослідження мезолітичних пам'яток заходу України: міжвоєнний період, років радянської влади та років незалежності України. Проаналізовано діяльність різних наукових інституцій та учених. Зазначено, що у міжвоєнний період вивченням мезолітичних пам'яток займалися такі дослідники, як Чеслав Амброжевич, Ніколае Морошан, Іон Ботез, Михайло Рудинський, Юрій Полянський, Ярослав Пастернак. Відзначено їхній зв'язок із науковими інституціями. Зауважено, що у міжвоєнний час вивчення мезолітичних пам'яток мало радше спорадичний, аніж планомірний характер.

Окреслено зміни, пов'язані із підходом до вивчення мезолітичних пам'яток у наступний період. Дослідження набули більших масштабів і стали спрямованішими. Все це стало можливим завдяки створенню нової наукової інституції – Інституту суспільних наук АН УРСР (нині – Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України). Завдяки плідній роботі наукових співробітників Інституту Олександра Черниша, Леоніда Мацкевого, Віталія Коноплі та інших учених джерельна база для вивчення мезолітичної проблематики зросла якісно і кількісно.

У цей час формуються спеціалізовані експедиції, багаторічна діяльність яких дала помітні результати. У ході масштабних розвідкових робіт відкрито величезну кількість нових пам'яток. Деякі з них були досліджені стаціонарно. Найбільш комплексно було вивчено стоянки Молодове I, V, Оселівка I,

Кормань IV, Атаки VI, Старуня I, Вороців II, Раделичі I, II. Відзначено якісний рівень співпраці між різними науковими інституціями. Нові відкриття дозволили ученим ґрунтовніше розробляти проблематику культурно-історичних процесів, які відбувались у регіоні за доби мезоліту. До цих питань звертались у свій час Олександр Черниш, Михайло Клапчук, Леонід Мацкевий. Відзначено, що висока інтенсивність досліджень тривала до 2010-х років. З цього часу вивчення мезолітичних стоянок стало спорадичним явищем, однак пам'ятки регіону залишаються важливим джерелом для подальших досліджень історії заселення регіону у праісторичний час.

Ключові слова: мезоліт, стоянка, археологічні розкопки, кам'яна доба, історія археологічних досліджень, археологія заходу України.